SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry 6.3.2026

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain, sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

VN/37863/2025

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SOSTE kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä ja keskittyy lausunnossaan pääasiassa nuoren kuntoutusrahaan ehdotettuihin muutoksiin.

Kuntoutuslakiin ehdotetut muutokset

Nuoren kuntoutusraha lakkautettaisiin ja kohderyhmä siirrettäisiin Kelan järjestämän ammatillisen kuntoutuksen perusteella maksettavan kuntoutusrahan piiriin. Kuntoutusrahajärjestelmän selkeyttämisen tavoite on sinällään myönteinen. Kriteerejä kuntoutukseen pääsyssä ei kuitenkaan tule tiukentaa.

On tärkeää varmistaa, että alle 20-vuotiaiden nuorten matalampi työelämätavoite säilyy ja kuntoutusrahan saamisen kynnys ei käytännössä nouse. Myöskään kuntoutusrahan haku- ja selvitysprosessia ei saa muuttaa raskaammaksi. Matalamman työelämätavoitteen mahdollisuus olisi hyvä ulottaa kaikkiin alle 29-vuotiaisiin.

SOSTE ei kannata esitettyjä muutoksia, jotka heikentävät työpajatoimintaan tai maksullisiin opintoihin osallistuvien nuorten asemaa kuntoutusrahan lakkautuksen myötä.

Esityksen mukaan Kelan ratkaisutyössä tehtyjen arvioiden pohjalta nuorten työpajatoiminnassa kuntoutusrahalla oleviin nuoriin liittyvä muutos koskisi korkeintaan muutamia kymmeniä nuoria. Tästä tarvittaisiin tarkempaa tilastotietoa, jotta voitaisiin varmistaa, mikä kohderyhmän todellinen suuruus on.

Vaikka esityksellä ei olisikaan vaikutuksia laajempiin kohderyhmiin, SOSTE katsoo, että ei ole tarkoituksenmukaista kaventaa haavoittuvassa asemassa olevilta nuorilta kuntoutumisen mahdollisuuksia. Työpajatoiminta kuntoutusrahalla on vastannut näiden nuorten kokonaisvaltaisiin tuen tarpeisiin. Muutos tulee tuottamaan väliinputoajia ja kasvattamaan syrjäytymisen riskejä. Nuorten polut opintoihin ja työelämään voivat vaikeutua tai pitkittyä. Työpajatoiminnassa tavoitellaan arjen hallinnan vahvistumista, sosiaalisten taitojen kehittymistä, itseluottamuksen kasvua sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistumista. Tämä vastaa hyvin kuntoutuvien nuorten tarpeisiin, eikä heidän kuntoutumismahdollisuuksiaan tule heikentää.

Muutos heikentäisi kuntoutujien toimeentuloa ja lisäisi epätasa-arvoa kuntoutujien välillä. Työttömyysturvassa on nuorilla viiden kuukauden odotusaika ja oletettavasti moni kyseessä olevan kohderyhmän nuori näin ohjautuisi toimeentulotuen asiakkaaksi. Ei ole järkevää, että työpajatoiminnassa olevien nuorten pääasiallisena toimeentulon turvana olisi toimeentulotuki. Toimeentulotuessa tiedetään olevan suurimmat kannustinloukut ja sieltä pois nouseminen voi olla haasteellista. Tämä on myös vastakkainen toimi hallitusohjelman tavoitteelle vähentää toimeentulotuen saajien määrää sekä juuri voimaan astuneelle toimeentulotukilain muutokselle, jolla pyritään samaan ihmisiä pelkän toimeentulotuen sijasta ensisijaisten etuuksien piiriin.

Tuore tutkimus osoittaa, että Kelan ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettava kuntoutusraha on kuntoutujien näkökulmasta tärkeä tukimuoto, jolla on usein jopa käänteentekevä merkitys kuntoutujien elämässä. Kuntoutusraha takaa toipumisen ajalle ”taloudellisen rauhan”, motivoi ylläpitämään työkykyä ja kannustaa kohti uusia urasuunnitelmia ja työllistymistä. Toimeentulon turva voi olla ratkaiseva tekijä työelämään palaamisessa ja osattomuuden ehkäisemisessä. Tämä tulisi huomioida kaikkien kuntoutujien osalta, eikä jättää osaa heistä kuntoutusrahan ulkopuolelle.
Lähde: https://tietotarjotin.fi/tutkimusblogi/1298503/kuntoutusrahan-tuoma-taloudellinen-turva-mahdollistaa-toipumisen-ja-edistaa-tyohon-paluuta?utm_source=uutiskirje&utm_medium=email&utm_campaign=Tutkimusinfo

Nuoren kuntoutusrahaa on jo viime vuosina heikennetty erillisillä lainmuutoksilla, ja etuus on menettänyt vaikuttavuuttaan. Nuorten ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuudet ovat vähentyneet, eivätkä nuoret pääse ammatilliseen kuntoutukseen tarpeisiinsa vastaavasti. Esimerkiksi Nuotti-valmennuksessa olevien nuorten määrä on laskenut palveluun pääsyn kriteerien tiukennuksen jälkeen. Ehdotettujen muutosten vaikutuksia tulee arvioida pitkäjänteisesti osana muita sosiaaliturvaan tehtyjä leikkauksia. Vaatimattomat lyhyen aikavälin suorat säästöt saattavat pidemmällä aikavälillä tulla huomattavan kalliiksi niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin, jos muutoksilla lisätään haavoittuvassa asemassa olevien nuorten syrjäytymistä.

Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta esitetään lakkautettavaksi. SOSTE katsoo tämän olevan hyväksyttävää, kun etuutta on viimeisen 15 vuoden aikana myönnetty alle 5 hakijalle.

Työttömyysetuuden sovittelua koskevan säännöksen muuttaminen

Työttömyysturvalain sovitellun työttömyysetuuden määrää koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että säännöksestä kävisi nykyistä selkeämmin ilmi, miten työttömyysetuuden sovittelu tehdään. Muutoksella ei olisi vaikutusta maksettavan sovitellun työttömyysetuuden määrään. SOSTE kannattaa ehdotusta. On myönteistä, jos muutos vähentäisi ihmisten virhekäsityksiä sovittelusta. Kuitenkin harvemmin etuudensaajat lukevat lakipykäliä ja niiden perusteluja, ja olennaista on varmistaa, että Kelan ja työttömyyskassojen ohjeistukset ovat selkeitä ja ymmärrettäviä.

Muutos helpottaa osa-aikatyön yhdistämistä työtuloihin vain silloin, jos ihmiselle on ollut epäselvää, miten työttömyysetuuden sovittelu tehdään. Suojaosan poistaminen työttömyysturvasta on vaikeuttanut etuuden ja työtulojen yhteensovitusta, ja tähän ehdotus ei tuo muutosta. Suojaosien säätäminen työttömyysturvaan ja asumistukeen lisäisi kannusteita ottaa vastaan pieniä työkeikkoja ja tukisi myös osatyökykyisten ihmisten yhteyttä työmarkkinoille.